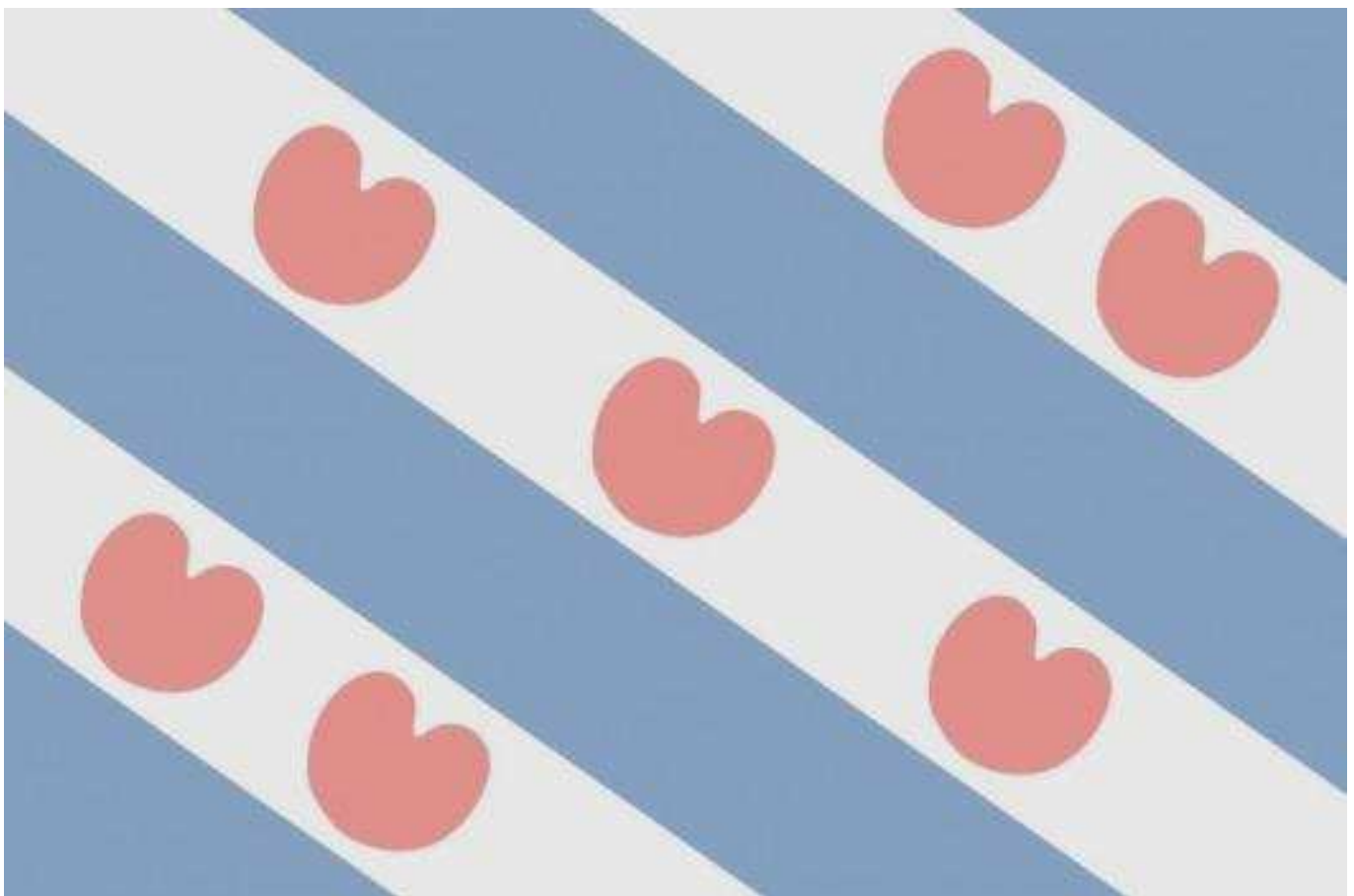

**Actualisatie Fries taalbeleid
Frysk en Fierder 2014 – 2018**

December 2013

1. Inleiding

Taal is een dynamisch en veelzijdig gegeven. Taal krijgt vorm en kracht op straat en leeft tussen mensen; door te spreken, schrijven, lezen, zingen en luisteren. Taal is een vanzelfsprekend communicatiemiddel maar ook betekenisvol cultuurgoed. Taal leeft en wordt beleefd en het stelt mensen in staat te functioneren binnen een gemeenschap. Daarbij is taal een belangrijke factor voor culturele en sociale identiteitsvorming. Naast de Nederlandse taal heeft ook de Friese taal een belangrijke plaats binnen de gemeente Opsterland.

Hierom vindt de gemeente Opsterland het belangrijk haar doelen en ambities te bepalen in de omgang met de verschillende talen binnen het gemeentelijk grondgebied en de regio. De gemeente Opsterland beschouwt het Fries als een verrijking van de gemeenschap en de regio en erkent de meerwaarde van meertaligheid in onderwijs en cultuur. De gemeente Opsterland heeft als doelstelling de Friese taal herkenbaar en toegankelijk te houden.

1.1 Kaders

De doelen en ambities van de gemeente Opsterland met betrekking tot de Friese taal en meertaligheid worden in deze actualisatie toegelicht en uitgewerkt aan de hand van aanbevelingen. De vorige nota Fries Taalbeleid uit 2004 is op een aantal punten verouderd en vraagt op andere onderdelen meer en blijvende aandacht. In de gemeentelijke Cultuurnota 'Puur Cultuur' (2012-2022) en de bijbehorende notitie beleidskeuzes (2013) is dit aangegeven. Daarbij maken ook andere recente bestuurlijke ontwikkelingen een herziening van het taalbeleid noodzakelijk. Vanuit de provincie Fryslân geldt een nieuwe integrale nota cultuur, taal en onderwijs voor de periode 2013-2018. Voor diezelfde periode is een nieuwe Bestuursafspraken Friese Taal en Cultuur afgesloten tussen de provincie en het Rijk. Verder is er een nieuwe Wet gebruik Friese taal in ontwikkeling bij de Rijksoverheid. Deze documenten vormen de kaders voor de voorliggende actualisatie Fries taalbeleid 'Frysk en Fierder' van de gemeente Opsterland (2013).

1.2 Leeswijzer

Na deze inleiding volgt in hoofdstuk 2 een overzicht van de uitgangspunten, beleidskaders en doelstellingen van het gemeentelijke taalbeleid. In de volgende hoofdstukken zullen per beleidsveld de stand van zaken, enige knelpunten en aanbevelingen worden besproken. Er is voor gekozen alleen die beleidsvelden toe te lichten waar prioriteit ligt op basis van het huidige cultuur- en taalbeleid en van toekomstige ontwikkelingen binnen de organisatie. In hoofdstuk 3 worden de stand van zaken en de mogelijkheden op het gebied van organisatie en bestuur weergegeven. Vervolgens wordt in hoofdstuk 4 het onderwijs en de bibliotheek toegelicht, en in hoofdstuk 5 cultuur en erfgoed.

2. Beleidskaders

Het gebruik van de Friese taal in het mondelinge en schriftelijke verkeer met bestuursorganen is vastgelegd in hoofdstuk 2 van de Algemene wet bestuursrecht. Herziene bepalingen worden geformuleerd in de nog vast te stellen Wet gebruik Friese taal. Uit het wetsvoorstel zijn de volgende artikelen van belang:

Volgens artikel 3 lid 1 kan een ieder de Friese taal gebruiken in het verkeer met bestuursorganen, voor zover deze in de provincie Friesland zijn gevestigd, alsmede met de onder hun verantwoordelijkheid werkzame personen. Artikel 5 lid 1 schrijft voor dat in de provincie Friesland gevestigde bestuursorganen die niet tot de centrale overheid behoren, regels opstellen over het gebruik van de Friese taal in schriftelijke stukken en in het mondeling verkeer. De regels bevatten in ieder geval bepalingen gericht op het versterken van de positie van de Friese taal binnen het werkgebied van het betreffende bestuursorgaan. Artikel 5 lid 2 stelt: in aanvulling op de in het eerste lid bedoelde regels, stellen deze bestuursorganen tevens een beleidsplan inzake het gebruik van de Friese taal op.

Ook zijn het Europees Handvest voor Regionale Talen of Talen van Minderheden en het Raamverdrag voor de Bescherming van Nationale Minderheden van toepassing.

De provincie Fryslân ontwikkelde na de Taalnota 2008-2011 voor de beleidsperiode 2013-2018 een integrale nota_cultuur, taal en onderwijs met als titel “Grinzen oer”. Voor dezelfde periode werd in april 2013 ook een nieuwe Bestuursafpraak Friese Taal en Cultuur afgesloten tussen het Rijk en de provincie. Kerntaak van de provincie is de zorg voor de Friese taal en cultuur, kernwoorden daarbij zijn ‘mienskip’, ‘meidwaan’ en ‘meartaligens’ (gemeenschap, meedoen en meertaligheid). De provincie wil de Friese identiteit versterken, in stand houden en beter zichtbaar maken. Zij vindt dat de Friese taal een sterkere positie in de Friese gemeenschap moet krijgen. Om dat te bereiken wordt vooral ingezet op het onderwijs en de Friese culturele sector, zoals ook blijkt uit de tekst van de Bestuursafpraak.

Voor de gemeente Opsterland was de Nota Fries Taalbeleid 2004 de opvolger van de nota ‘Fries in het officiële verkeer’ uit 1990.

De uitgangspunten uit de nota Fries Taalbeleid 2004 zoals die ook in de Cultuurnota “Puur Cultuur” zijn aangehaald blijven overeind. De gemeente Opsterland gaat uit van de gelijkwaardigheid en de gelijkberechtiging van het Fries en het Nederlands. Het Fries is daarbij een integraal onderdeel van het kwaliteitsbeleid met betrekking tot het contact met de burger. De doelstelling is om de Friese taal toegankelijk en herkenbaar te houden binnen het gemeentelijke grondgebied en het gebruik ervan te promoten, onder andere bij culturele activiteiten en binnen het onderwijs en hierbij het belang van meertaligheid te benadrukken.

3. Organisatie & Bestuur

Opsterland heeft als gemeente in Friesland natuurlijk te maken met meertaligheid. Zowel het Fries als het Nederlands wordt gebruikt, binnen de gemeente en binnen het gemeentehuis. Volgens de Fryske taalatlas van de provincie Fryslân (2011) kan 90-100 procent van de inwoners van Opsterland het Fries verstaan en wordt het door 70-80 procent van de bevolking gesproken.

In informele situaties bestaan en functioneren het Fries en het Nederlands op een natuurlijke en vanzelfsprekende manier naast elkaar. Voor formele situaties zijn en kunnen in meerdere of mindere mate beleidsregels vastgesteld (worden). Hierbij moet recht gedaan worden aan de gelijkwaardigheid en gelijkberechtiging van het Fries en het Nederlands, maar ook aan de dagelijkse werkelijkheid en werkbaarheid.

3.1 interne communicatie

Binnen de gemeentelijke organisatie hebben Fries en Nederlands formeel een gelijkwaardige positie. In de mondelinge communicatie functioneren beide talen zonder problemen naast elkaar. De realiteit blijft echter dat het Nederlands als eerste rijkstaal een dominante positie inneemt ten opzichte van het Fries als minderheidstaal.

De gemeenteraad is in 2013 in meerderheid Friestalig, de raadscommissies voeren daarbij Friese namen: Kommisje Mienskip en Kommisje Romte. In de vergaderingen van de gemeenteraad en de commissies functioneren Fries en Nederlands zonder problemen naast elkaar. De 'notulen' hebben de vorm van een videoregistratie, waardoor datgene wat gezegd wordt automatisch geregistreerd wordt in de taal waarin het gezegd is. Gemeenteraadsleden en ambtenaren kunnen bij hun installatie c.q. indiensttreding kiezen of ze de belofte/eed in het Fries of in het Nederlands afleggen. Het gebruik van het Fries onder medewerkers van de gemeente onderling is echter niet iets dat met beleidsregels te sturen is; het moet geen verplichting zijn, maar vanzelfsprekend en natuurlijk verlopen.

Op dit moment verloopt de interne schriftelijke en mondelinge communicatie voornamelijk in het Nederlands.

3.2 externe schriftelijke communicatie

Voor schriftelijke communicatie geldt binnen de gemeente Opsterland een volgend taalbeleid; wat in het Fries binnenkomt wordt in het Fries beantwoord – in de praktijk enkele tientallen brieven en e-mails per jaar. Om die efficiënt af te handelen moeten een aantal standaardbrieven in het Fries opgesteld worden, die gemakkelijk en per situatie kunnen worden aangepast. Daarbij kunnen eenvoudig digitale taalhulpmiddelen toegankelijk worden gemaakt via intranet, bijvoorbeeld door de applicatie 'Wat wurd it' te installeren of snelkoppelingen te plaatsen naar online woordenboeken als www.wurdboek.nl voor het Fries of www.vandale.nl voor het Nederlands. Daarnaast kan er gebruik worden gemaakt van de spellingscontrole Fries binnen Word welke het schrijven van Friese teksten aanzienlijk vergemakkelijkt. Op het moment van schrijven van deze actualisatie zijn de provincie Fryslân en de Fryske Akademy bezig met een nieuwe en herziene versie van deze spellingcontrole. Aanbevolen wordt de ontwikkelingen in de gaten houden en te zijner tijd actie te ondernemen voor een update van deze toepassing. Hiernaast wordt er aanbevolen om de werkzaamheden van het beantwoorden van Friestalige stukken te beleggen bij één functionaris binnen de organisatie.

Momenteel wordt er, in uitzonderlijke gevallen, als het gaat om openbare stukken van algemeen belang met informatie die iedereen aangaat gebruik gemaakt van meertaligheid. Binnen de gemeente Opsterland heeft, bij schriftelijke communicatie, tweetaligheid voorrang, er is gekozen te communiceren in of het Nederlands of het Fries. Alleen bij uitzonderingen, waarbij een duidelijk belang speelt, wordt voor meertaligheid gekozen. Een document

waarbij dit speelt is de geactualiseerde versie “Romte en Ferskaat 2013”, welke meertalig gepubliceerd wordt.

De gemeentegids van Opsterland bevat enige Friese teksten en vormt in combinatie met de gemeentelijke website en social mediakanalen het visitekaartje van de gemeente Opsterland. Via deze kanalen kan meertaligheid op een actieve, dynamische en herkenbare manier worden toegepast in het contact met de burger. Een belangrijke stelregel hierbij is om het Fries op een vanzelfsprekende en natuurlijke manier toe te passen. Momenteel wordt er voor de website van de gemeente Opsterland een Friestalige pagina ontwikkelt met informatie over de gemeente, de dorpen, kunst, cultuur en recreatie en de Friese taal.

3.3 externe mondelinge communicatie

Voor mondelinge communicatie met inwoners en organisaties geldt tevens een volgend taalbeleid. De gemeente Opsterland vindt het belangrijk om mensen op een persoonlijke manier van dienst te zijn. Hierbij is het van belang dat burgers zich vrij voelen de medewerkers in de taal naar keuze, Nederlands of Fries, te benaderen en moeten zij in deze taal te woord gestaan kunnen worden. De gemeente vindt het hierbij belangrijk dat er een positieve houding ten opzichte van het Fries wordt gecreëerd.

De zichtbare verwijzingen (routewijzers en naambordjes) binnen het gemeentehuis en in de hal bij de balies zijn meertalig. Op deze manier wordt aangegeven dat het Fries hier gebruikt kan worden, een signaal dat versterkt kan worden door aansluiting te zoeken bij de ‘Praat mar Frysk’-campagne van de Afûk.

Voor medewerkers van de gemeentelijke organisatie heeft het de voorkeur dat de Friese taal passief wordt beheerst. Binnen de sollicitatieprocedure wordt er gevraagd of de sollicitant bereidwillig is zich het Fries passief (verstaan en lezen) eigen te maken. Hierbij biedt de gemeente al haar werknemers de mogelijkheid tot het volgen van een cursus Fries via de Afûk en de Warber Academie.

Van de afdeling communicatie wordt een actieve beheersing van het Fries verwacht. Persberichten worden in het Fries opgesteld als het onderwerp erom vraagt, uitnodigingen voor bijvoorbeeld de nieuwjaarsreceptie worden meertalig opgesteld.

3.4 overige informatieverstrekking

Indien gewenst kan een huwelijksvoltrekking in het Fries plaatsvinden, waarbij trouwparen kunnen kiezen voor een Fries- of een Nederlandstalig trouwboekje. Aktes van de burgerlijke stand kunnen in zowel de Nederlandse als de Friese taal worden opgemaakt, de uittreksels en afschriften daarvan zijn meertalig. Uittreksels uit de GBA worden alleen in het Nederlands afgegeven.

Bij aangifte van een geboorte wordt het ‘taaltaske’ verstrekt aan jonge ouders (met daarin o.a. Friese voorleesboekjes, ‘krûperke’, tijdschrift Heit&Mem). Dit taaltasje wordt door de provincie beschikbaar gesteld om ouders te informeren over (de voordelen van) meertaligheid en het gebruik van de Friese taal te stimuleren. De gemeente Opsterland deelt dit tasje uit, aangevuld met andere nuttige informatie voor jonge ouders.

In de openbare ruimte is de meertalige situatie zichtbaar gemaakt door zowel de Nederlandse als de Friese plaatsnamen op de komborden te plaatsen. Waternamen in vrijwel de gehele provincie zijn sinds 2006 officieel Friestalig. Binnen de gemeente worden er zowel Friestalig als Nederlandstalige straatnamen gebruikt, bij Friestalige straatnamen met namen van historische personen is het onderschrift in het Nederlands.

3.5 Doelstellingen en aanbevelingen

- Waarborgen dat burgers in de taal van hun voorkeur, Nederland of Fries, terecht kunnen bij de gemeente. Dat zij zowel bij mondelinge als schriftelijke communicatie te woord gestaan kunnen worden in de taal van hun voorkeur.

- Waarborgen dat medewerkers van de gemeentelijke organisatie de Friese taal passief beheersen.
- De werkzaamheden voortkomend uit het beantwoorden van Friestalige stukken beleggen bij één functionaris binnen de organisatie.
- Binnen de organisatie de mogelijkheid tot het volgen van een cursus Fries via de Afûk en de Warber Academie uitdragen en stimuleren.
- Het ontwikkelen en implementeren van standaardbrieven in het Fries, die gemakkelijk en per situatie kunnen worden aangepast.
- Digitale taalhulpmiddelen/online woordenboeken toegankelijk maken via intranet.
- Ontwikkelingen rond herziene/nieuwe Friese spellingscontrole door Fryske Akademy en provincie Fryslân in de gaten houden en wanneer beschikbaar update aanschaffen.
- Het ontwikkelen van een Friestalige pagina binnen de gemeentelijke website, met informatie over de gemeente, de dorpen, kunst, cultuur en recreatie en de Friese taal.
- Het zichtbaar houden en maken van de tweetaligheid binnen het gemeentehuis door middel van meertalige verwijzingen.
- Het zichtbaar houden en maken van de tweetaligheid binnen het gemeentelijk grondgebied door middel van meertalige verwijzingen op plaatsnaamborden, komborden en Friestalige straatnamen.

4. Onderwijs & Bibliotheek

In het onderwijs neemt de laatste jaren de aandacht voor meertaligheid en de positieve effecten daarvan toe. Uit onderzoek blijkt dat als (jonge) kinderen zich meer dan één taal eigen maken dat niet alleen hun taalontwikkeling bevordert, maar ook hun sociale en intellectuele ontwikkeling. Meertaligheid maakt een meer flexibele manier van denken mogelijk en vergroot het inzicht in taal op zich. Voor deze positieve effecten van meertaligheid is het belangrijk dat de verschillende talen – in dit geval het Fries en het Nederlands, aangevuld met Engels en eventueel Stellingwerfs – gelijkwaardig, consequent en goed worden aangeleerd. Een belangrijk aandachtspunt hierbij is dat het niveau van de moedertaal het niveau van de tweede taal bepaalt. Voor kinderen die het Fries als moedertaal hebben is het dus van essentieel belang dat zij de grondslagen van deze taal goed beheersen omdat dit de basis vormt van hun beheersing van het Nederlands. Andersom geldt natuurlijk hetzelfde. Om dit goed te kunnen toepassen is bewust taalbeleid nodig bij onderwijsinstellingen, goede, (bij-)geschoolde leid(st)ers en leerkrachten, en bovenal blijvende inzet voor en bewustzijn van het belang van meertaligheid.

4.1 Onderwijsbeleid

In Friesland zijn inmiddels 50 drietalige scholen, waarvan twee in de gemeente Opsterland. Hiernaast zijn er zo'n 100 gecertificeerde meertalige kinderdagverblijven in de provincie, waarvan ook twee in Opsterland. De verantwoordelijkheid en het initiatief hiervoor liggen bij de onderwijssector zelf. Het wordt gestimuleerd door de Provincie Fryslân, die forse doelen en ambities heeft geformuleerd op het gebied van meertalig onderwijs¹. De gemeente Opsterland erkent het belang van deze ontwikkelingen en wil, aan de hand van haar onderwijsbeleid, op grond van die ontwikkelingen en de ambities voor de toekomst meer structurele aandacht creëren voor de kansen en mogelijkheden van Fries- en meertalig onderwijs. Dit geldt niet alleen voor de meertalige scholen, maar juist ook voor de positie en de invulling van het onderwijs in de Friese taal op de reguliere basisscholen. Het onderwijsbeleid in de gemeente Opsterland is voornamelijk gericht op zorgleerlingen en het bestrijden van achterstanden. Juist in het kader van het signaleren en bestrijden van taal- en ontwikkelingsachterstanden is het belangrijk om stil te staan bij de mogelijkheden en het belang van meertaligheid en (Friese) taalontwikkeling in het onderwijs.

Sinds 2006 heeft de gemeente Opsterland echter geen bemoeienis meer met de inhoud van het basis- en voortgezet onderwijs. De bevoegdheden op dit gebied liggen bij de Provincie en de Onderwijsinspectie. Ook als het om de peuterspeelzalen en kinderdagverblijven gaat heeft de gemeente een beperkte inhoudelijke inbreng. De gemeente heeft een wettelijke taak op het gebied van de Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE), onder meer het (mede) realiseren van een doorgaande leerlijn op het gebied van taalontwikkeling.

Zowel vanuit de gemeente Opsterland als bij verschillende onderwijsinstellingen bestaat de wens om een structureel onderwijs-overleg te creëren. Dit om diverse onderwijsgerelateerde zaken te bespreken (o.a. taalontwikkeling). Schooldirecties en de gemeente vinden het belangrijk en waardevol om elkaars wensen, behoeften en mogelijkheden beter in de gaten te houden en uit te wisselen. Dit gaan we doen in de vorm van een Lokale Educatieve Agenda (LEA). Zij streven hierbij naar een versterking van de onderlinge samenwerking tussen de onderwijsinstellingen voor alle leeftijden. Aanbevolen wordt bij het vormgeven van een nieuw onderwijsbeleidsplan in 2014 hier ruimte en aandacht voor te creëren.

¹ zie de provinciale beleidsnota Cultuur, Taal en Onderwijs 'Grinzen Oer' 2013-2016 en de Bestjoersôfspraak Fryske Taal en Kultuer 2013-2018

4.2 Voorschoolse periode

Door de gemeente Opsterland wordt (voor-)lezen vanaf zeer jonge leeftijd gestimuleerd. Zoals gezegd krijgen jonge ouders die de geboorte van hun kind aangeven bij de gemeente Opsterland een 'Taaltaske' aangeboden, om te informeren over de voordelen van meertaligheid en het gebruik van de Friese taal te stimuleren. Daarnaast worden ouders geattendeerd op het belang van (voor-)lezen en het gratis lidmaatschap van de bibliotheek voor kinderen van 0 tot 18 jaar. Dit gebeurt onder andere doormiddel van het zogenaamde "boekstart" waarbij kinderen van drie maanden bij een gratis lidmaatschap van de bibliotheek het 'Boekstartkoffertje', met onder meer een babyboekje en een cd met liedjes, wordt aangeboden. Hiernaast ontvangen kinderen bij hun 2^e verjaardag een brief met voorleestips voor peuters. Aanbevolen wordt dat in deze brieven voortaan een alinea wordt opgenomen over het belang en de voordelen van (voor-)lezen in het Fries en het aanbod en de activiteiten van de bibliotheek. Hiernaast zal er gebruik worden gemaakt van het Taaktaske om informatie van de bibliotheek over leesvaardigheid en meertaligheid aan te bieden.

Binnen de gemeente Opsterland zijn er twee kinderdagverblijven met een certificaat voor meertalige ontwikkeling. Bij de overige instellingen wordt er op een natuurlijke en vanzelfsprekende manier met het Fries omgegaan, afgestemd op de behoefte van het kind en de taalvaardigheid van de begeleid(st)ers. De gemeente is bij deze instellingen betrokken door middel van de Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) en het op alle peuterspeelzalen en de kinderdagopvang aangeboden programma 'Uk en Puk'. Dit programma is opgezet naar aanleiding van, de op 1 augustus 2010 aangenomen, Wet Ontwikkelingskansen door Kwaliteit en Educatie (wet OKE). Wat betreft de inzet van het Fries of meertaligheid zijn er geen afspraken of taalbeleidsplannen gemaakt. Wel wordt het taal- en leesbevorderingsproject Tomke, dat bedoeld is voor peuters in Fryslân, op alle Opsterlandse peuterspeelzalen aangeboden.

4.3 Basisonderwijs

Basisscholen in de provincie Friesland zijn wettelijk verplicht het vak Fries aan te bieden op grond van artikel 9, lid 4 van de Wet op het Primair Onderwijs. In de praktijk is de inhoud en uitvoering van het onderwijs in de Friese taal de verantwoordelijkheid van de scholen zelf en vaak afhankelijk van de persoonlijke voorkeur, vaardigheden en motivatie van de leerkrachten. Alle basisscholen in Opsterland hebben aandacht voor het Fries in hun schoolplannen en/of schoolgidsen. Naast Nederlands en Fries wordt er ook aandacht besteed aan het Engels, in het bijzonder op de twee drietalige scholen in de gemeente. De gemeente heeft echter weinig zicht op de dagelijkse praktijk en uitvoering van het Friese of meertalige basisonderwijs.

4.4 Voortgezet en speciaal onderwijs

In het voortgezet en het speciale onderwijs geldt een wettelijke verplichting het vak Fries aan te bieden, ook hier valt de inhoud en uitvoering hiervan buiten de invloedssfeer van de gemeente. Zowel de Burgemeester Harmsmaschool als School Lyndensteyn besteedt aandacht aan het Fries. Op de Burgemeester Harmsmaschool in Gorredijk is het vak Fries verplicht in de brugklas. Daarnaast kan Fries als examenvak worden gekozen binnen de GT leerweg. De school heeft een taalbeleidsplan ontwikkeld met daarin aandacht voor de plaats van het Frysk in de school.

School Lyndensteyn in Beetsterzwaag presenteert zichzelf als tweetalig en gebruikt zowel het Nederlands als het Fries als instructie- en omgangstaal. Bovendien wordt binnen het vak Fries op Lyndensteyn expliciet aandacht besteed aan regionale geschiedenis en cultuur.

4.5 Volwassenen educatie

Voor het Friese onderwijs aan volwassenen is de Afûk te Leeuwarden de grootste cursusaanbieder. Deze organisatie wordt structureel gesubsidieerd door gemeente Opsterland, op basis van het aantal cursisten uit de gemeente. In ruil daarvoor biedt de Afûk ondersteuning aan de gemeente Opsterland op het gebied van vraagstukken met betrekking

tot de Friese taal. Hoewel het aantal cursisten de laatste jaren terugloopt, blijft de vraag naar cursussen en andere (taalbevordering)activiteiten bestaan.

4.6 Bibliotheek

De stichting Bibliotheken Zuidoost Friesland is voor zowel de gemeente Opsterland als voor de diverse onderwijsinstellingen een waardevolle partner als het gaat om leesbevordering en (Friese) taalontwikkeling. De bibliotheek is bij uitstek een organisatie met de middelen en de motivatie om blijvende aandacht en bewustzijn te creëren voor het plezier van het lezen in het algemeen en de positie van het Fries en het Stellingwerfs in het bijzonder.

De bibliotheek heeft aangegeven bereid te zijn meer aandacht te besteden aan Friese taal en meertaligheid in het bestaande contact met de scholen en ook nieuwe activiteiten te ontwikkelen op dat gebied. Aanbevolen wordt deze taak van de bibliotheek op te nemen in de met hen overeen te komen budgetovereenkomst.

Op dit moment ligt het initiatief om van de diensten van de bibliotheek gebruik te maken bij het onderwijs zelf. De bibliotheek heeft veel expertise en basisvoorzieningen in huis voor leesbevordering bij kindercentra en scholen en kan deze actiever promoten. Het contact met peuterspeelzalen bestaat op basis van het Tomke-project, de relatie met het basisonderwijs betreft voornamelijk de mobiele schoolmediatheken. Daarnaast geeft de bibliotheek veel ondersteuning en voorlichting op het gebied van mediawijsheid.

In de komende beleidsperiode is het van belang het Friese aanbod van de bibliotheek te integreren in de bestaande voorzieningen voor en dienstverlening aan het onderwijs. Hiernaast zal het contact en de samenwerking met kindercentra en scholen worden geïntensiveerd. Hierbij wordt voornamelijk gedacht aan meer Friestalige boeken in de wisselende mediatheekkasten bij de basisscholen en een vergelijkbaar systeem voor de kinderdagverblijven en peuterspeelzalen. Daarnaast zal de bibliotheek, eventueel in samenwerking met andere partijen, andere activiteiten op het gebied van leesbevordering en meertaligheid ontwikkelen. Ook voor volwassenen en ouderen (in bijvoorbeeld zorgcentra) zal de bibliotheek een rol spelen in het toegankelijk maken van Friese taal en lees- en luisterboeken.

4.7 Doelstellingen en aanbevelingen

- Binnen het vormgeven van een nieuw onderwijsbeleidsplan in 2014 ruimte en aandacht creëren voor taalontwikkeling, bijvoorbeeld in de vorm van een Lokale Educatieve Agenda.
- Blijvende aandacht besteden aan meertalige (voor-)leesbevordering voor jonge ouders en kinderen, door middel van het Taaltaske, brieven aan ouders van kinderen die 3 maanden en 2 jaar oud zijn en gratis bibliotheeklidmaatschap.
- Het op alle Opsterlandse peuterspeelzalen aanbieden van het taal- en leesbevorderingproject Tomke.
- Het structureel ondersteunen van de Afûk, cursusaanbieder voor het Friese onderwijs aan volwassenen.
- Het stimuleren van de bibliotheek meer aandacht te besteden aan Friese taal en meertaligheid in het bestaande contact met de scholen en ook nieuwe activiteiten te ontwikkelen op dat gebied.
- Het stimuleren van de bibliotheek het Friese aanbod verder te integreren in de bestaande voorzieningen voor en dienstverlening aan het onderwijs.

5. Cultuur & Erfgoed

De culturele identiteit van de gemeente Opsterland wordt in sterke mate bepaald door de rijke historie en de bijzondere ligging in de Friese Wouden, tussen de gedeelde grenzen met de Stellingwerven, en de provincies Groningen en Drenthe. Deze verschillende invloeden zijn terug te zien in het unieke en veelzijdige landschap van Opsterland, dat wordt getekend door bos, heide, grasland en water. Daarbij wordt deze regio gekenmerkt door haar verschillende talen, gewoonten en landschapselementen, welke belangrijke culturele en emotionele waarden vertegenwoordigen. Voor de gehele provincie Friesland en hiermee ook voor de gemeente Opsterland is de Friese taal een uniek element van cultuurtoeristische betekenis. Het versterkt de aantrekkingskracht van de regio en is een kenmerkend aspect van het culturele profiel van de regio.

Behalve als communicatiemiddel heeft het Fries in de gemeente Opsterland een duidelijke rol als cultuurgood. De taal is verbonden met de culturele identiteit van de regio en is een belangrijk fundament van het dagelijkse leven. Het Fries is een onderdeel van het historische erfgoed van de gemeente en is verweven met de geschiedenis van mensen, gebouwen en landschap. Als zodanig komt de Friese taal en cultuur tot uiting in diverse musea en culturele producties. Andersom spelen culturele producties een belangrijke rol in het behouden, versterken en toegankelijk maken van zowel het erfgoed als de taal zelf. Het doel van de gemeente Opsterland is om culturele activiteiten die gericht zijn op de Friese taal en meertaligheid te stimuleren, voor zowel eigen inwoners als bezoekers.

5.1 Verenigingen en evenementen

De Gemeente Opsterland kent een rijk verenigingsleven met een breed scala aan muziekverenigingen, koren en toneelverenigingen. Daarnaast is er een gevarieerd aanbod aan culturele en muzikale evenementen. Binnen het produceren en uitvoeren van culturele en muzikale evenementen is er aandacht voor de Friese taal en cultuur. De lange geschiedenis en stijgende populariteit van de 'iepenloftspullen' in Friesland (drie in Opsterland) is hiervan een positief voorbeeld.

De gemeente vindt het belangrijk haar waardering hiervoor kenbaar te maken en het belang van het voortzetten van Fries- of meertalige producties te benadrukken. Culturele activiteiten welke gericht zijn op de Friese taal of cultuur worden gestimuleerd en mogelijk ondersteund. Hierbij geldt dat dergelijke activiteiten van belang moeten worden geacht voor de culturele waarde van de gemeente.

5.2 Culturele instellingen

Binnen de culturele instellingen wordt er op een natuurlijke manier met het Fries omgegaan. Het Museum Opsterlân en het Museum It Damshûs voeren een Friese naam. Zij besteden uitgebreid en uitdrukkelijk aandacht aan de geschiedenis en het culturele erfgoed van de regio, waar ook de Friese taal deel van uitmaakt. De musea hebben een stevige basis in de gemeenschap en functioneren dankzij enthousiaste vrijwilligers. De jaarlijks terugkerende activiteiten van It Damshûs, zoals Stoppeldei en Skimerjûn, zijn grotendeels Friestalig. De promotie van de exposities en activiteiten, bijvoorbeeld via de websites van de musea, zijn in het Nederlands. Er is bij de musea geen beleid geformuleerd voor het gebruik van het Fries.

Binnen de stichting Bibliotheken Zuidoost Friesland wordt op een dynamische wijze omgegaan met meertaligheid, zowel wat het Fries als wat het Stellingwerfs betreft. Daarbij wordt actief ingespeeld op de taal van de klant. Naast de eerder genoemde betrokkenheid van de bibliotheek bij het onderwijs, is de bibliotheek ook op het gebied van literaire activiteiten in het Fries, Stellingwerfs of Nederlands een voor de hand liggend aanspreekpunt. Bovendien leggen de bibliotheek en de informatiezoekende klanten een duidelijk verband tussen het regionale culturele erfgoed en de talen van de regio. De bibliotheek beschikt over een digitale catalogus die het Fries herkent, houdt het aanbod

Friese boeken voor zowel jeugd als volwassenen actueel, besteedt aandacht aan provinciale Friese literaire evenementen en acties en organiseert jaarlijks een Fryske Jûn.

Binnen de cultuureducatie wordt er in samenwerkingsverbanden met partijen als musea, bibliotheek, scholen en verenigingen aandacht besteed aan Friestalige projecten. Hiernaast wordt binnen de huidige cultuureducatie geen expliciet taalbeleid gevoerd.

Vanwege de duidelijke educatieve functie van deze culturele instellingen wordt aanbevolen het taalbeleid en de uitvoering daarvan als punt van aandacht op te nemen in de overeenkomsten met de gemeente Opsterland. Hiermee kan de gemeente Fries- en meertalige activiteiten en producties stimuleren. Verder kunnen de musea en andere culturele organisaties en verenigingen gewezen worden op subsidiemogelijkheden van de provincie Fryslân voor het bevorderen van het gebruik van de Friese taal, bijvoorbeeld op de websites. En kunnen zij gewezen worden op de mogelijkheden welke de 'Praat mar Frysk'-campagne hen te bieden heeft.

5.3 Cultuurtoerisme

Talen zijn een interessant onderdeel van het toeristische en recreatieve product van een regio. Inhoudelijk heeft de taal geen meerwaarde voor bezoekers die bijvoorbeeld het Fries niet beheersen, maar het feit dat de gemeente Opsterland een eigen taal heeft geeft onze regio een bepaalde aantrekkingskracht en een sterkere culturele identiteit. De vanzelfsprekendheid waarmee het Fries aanwezig is in de openbare ruimte (met meertalige plaatsnamen, Friestalige straat- en waternamen) en bij ondernemers en culturele instellingen is op dit moment voldoende om die aantrekkingskracht te bewerkstelligen. Daarbij is het Fries onderdeel van bijvoorbeeld de historische rondleidingen in Beetsterzwaag en de Poëzieroute in het Wijnjeterperschar, met gedichten in het Fries, Nederlands en Stellingwerfs.

5.4 Doelstellingen en aanbevelingen

- Het stimuleren van culturele activiteiten welke gericht zijn op de Friese taal en/of cultuur.
- Culturele organisaties, instellingen en verenigingen wijzen op subsidiemogelijkheden van de Provincie Fryslân om hun website en eventueel ander promotiemateriaal meertalig beschikbaar te maken.
- Fries/meertaligheid meenemen binnen de nieuw op te stellen overeenkomsten tussen de gemeente en culturele instellingen met een duidelijke educatieve functie.

6. Slot

Zoals in de inleiding aangegeven vindt de gemeente Opsterland het belangrijk haar doelen en ambities te bepalen in de omgang met meertaligheid binnen het gemeentelijk grondgebied.

Door middel van deze actualisatie Fries taalbeleid stelt de gemeente haar doelen en ambities met betrekking tot de Friese taal en meertaligheid opnieuw vast. De actualisatie biedt heldere regels en aanknopingspunten voor de omgang met de Friese taal binnen de organisatie en in het contact met de burger. Met concrete doelstellingen en aanbevelingen die direct praktisch kunnen worden toegepast in de dagelijkse praktijk van de Gemeente Opsterland neemt deze actualisatie de werkelijke en werkbare situatie in acht. Hierbij wordt er tevens aansluiting gevonden bij ontwikkelingen op het gebied van de Friese taal bij de provincie Fryslân en de Rijksoverheid.

Financiële paragraaf

Het beschikbare jaarlijkse budget voor het uitvoeren van het beleid bedraagt ruim € 17.000,-, inclusief ambtelijke uren. De specificatie hiervan is opgenomen in tabel 1.

Tabel 1

Vanuit een aantal andere budgetten worden middelen aangewend voor het beleid, denk hierbij aan onderwijsbudgetten, budget bebakening en het Taaltaske.

Aanvullend ontvangt de bibliotheek van ons jaarlijks een subsidie. Met de bibliotheek wordt een nieuwe budgetovereenkomst gesloten. Hierin wordt uitgewerkt dat binnen de bestaande subsidie een aangepast aanbod wordt samengesteld.

Om de doelstellingen optimaal te kunnen monitoren en blijvende aandacht voor de Friese taal en de meertalige situatie te creëren zal het taalbeleid elke vier jaar worden geëvalueerd en waar nodig aan actuele ontwikkelingen aangepast worden.